

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Svmma Casvvm
Conscientiæ, Sive De Instrvctione Sacerdotvm Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Colonizæ Agrippinæ**

76. alias 81. De nonnullis alijs circa huiusmodi regulas.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

is, quia non præmisit diligentiam; secus si diligens fuit, adstantes aduertendo, aut præcauendo, ne resiliere ferrum facile posset, aut in locis solitarijs incidendo. can. qui arbores. d. 50. & can. sæpe contingit. eadem.

Nondum, Chirurgus laicus, aut in minoribus non habens beneficium, aut medicus, qui peritus est, & diligentiam adhibet, ne ex incuria infirmus moriatur, si casu infirmus moritur ratione medicamenti exhibiti, in quo peritus errare potuit, non est irregularis, non enim omnia sciri possunt, nec omnis error præcaueri, quod si imperitus, vel negligens, & ex eius imperitia, vel negligentia mortuus est infirmus, erit ille irregularis. Innocen. cap. tua nos. de homicid.

Decimo, si duo secabant arbores, & instante arboris casu, unus illorum dixit alteri, fuge, hic vero fugiens oppressus est ab arbore cadente, ille non est irregularis. can. si duo fratres. d. 50. His exemplis hæc tertia regula manifesta est.

De nonnullis alijs circa huiusmodi regulas.

CAPVT LXXXI.

Quia per tres regulas præcedentes Doctores decidunt omnes casus, qui ad irregularitates ex homicidio casuali prouenientes spectant, idcirco aliqua sunt declaranda, & obseruanda.

Primum est, hoc esse peculiare in homicidio casuali, ut ubi nulla est culpa, nempe quia non datur opera illicitæ rei, & diligentia debita adhibetur, nulla sit irregularitas, unde in homicidio casuali nulla est irregularitas, quæ non sit ex delicto; quando enim non est delictum, non est irregularitas: in voluntario autem homicidio, aliquando est irregularitas ex defectu, aliquando ex delicto, quia etiam sine culpa incurritur in homicidio etiam necessario, & ad defensionem, aliquando sine culpa contrahitur; hæc aliqua ex defectu, aliqua est ex delicto, et in casuali, ubi cessat culpa, cessat irregularitas. ratio autem discriminis est, quia in voluntario, & in necessario homicidio, quamuis non sit culpa, non propterea deest voluntas occidendi; at in casuali, quando nulla est culpa, nullo modo est volitum, unde merum casuale non procedit ab hominis voluntate. Hoc dictum, nempe in casuali, ubi culpa non intercedit, nullam esse irregularitatem, est S. Thom. 22. q. 64. artic. 8.

& Panormit. cap. ad aures. de aetate & qualitate. & Præpositi. cap. 50. num. 26. nec in hoc est recipienda Glossa. cap. dilectus. de homicidio. quæ tenet in hoc casu irregularem esse eum, qui non est promotus, ne promoueri possit: sed eam Glossam reprehendit Panormit. in eodem cap. dilectus. Nec contra est canon, si quis non iratus. 15. q. 1. ubi videtur irregulari qui casu, nulla præcedente culpa, occidit; sed Glossa ibi non respondet, non esse illud verbum (secundum legem repositi) intelligendum de lege promotionis, quasi ille, ordinatus non posset. sed secundum legem veterem reputatum esse homicidam, ut à parentibus occisi extra Vrbes refugii occidendi impune posset. Alij aliter respondent; veritas tamen hæc est, nullam esse irregularitatem in homicidio casuali, in nullo datur opera rei licitæ, & nulla est negligentia, quod fatius denter confirmatur ex cap. Ioannes. cap. lator. & cap. dilectus, de homicidio. & alijs allegatis in explicatione regulæ.

Secundò, in eisdem regulis adnotandum est secundum Solum lib. 3. de iusti. q. 1. articu. 9. & Couarru. & Socin. cap. ad audientiam. de homicidio. & Ancha. cap. ultim. de homicidio. non quancumque operam illicitam censeret illicitam, ad effectum inducendi irregularitatem in casuali homicidio ex opera illicita subsecuto, sed quando opera illa ex genere suo est periculosa, & inductiua homicidij; si enim talis non est, quancumque sit alio ex capite illicita, & aliquo casu sequatur ex ea homicidium, non propterea erit dicendus ille dare operam illicitam, & irregularem. Couarru. addit, quod etiam erit illicita, etiam si ex suo genere non sit ordinata ad mortem: si tamen talis sit, quod ex ea frequenter sequitur mors, quod exemplis Sotus, & Couarru. manifestant, ex ijs, quæ supra diximus, nempe qui campanam pulsauit, & tintinnabulum cadensu occidit puerum, diximus non esse irregularem, quia dabat operam rei licitæ, & non potuit præuidere omnes causas, ponamus, quod tempore interdicti, aut indebito sonitus opera erat illicita, quia prohibito tempore, non tamen propterea erat irregularis, quia non est illicita, quasi periculosa, & inductiua homicidij, quia rarissime illud accidit. Similiter qui equitabat, & casu equo freno fracto irruit, & occidit puerum, diximus non esse irregularem, quia dabat operam rei licitæ. ponamus, illam equitationem illicitam, quia nocuerat sanitati illius, non propterea sit irregularis, quia equitatio

ex

ex suo genere non est periculosa, nec inductiva homicidij. Rursus, qui secabat arborem, adhibita omni diligentia, casu occidit hominem, irregularis non est, quia dabat operam rei licitæ. ponamus non esse propriam arborem, sed furtum committere, erit illicita, at non propterea erit irregularis. Denique opera illicita debet esse talis, ut sit ex suo genere, & non per accidens periculosa, aptaque ad inferendum homicidium, aut ex qua frequenter id sequitur, id quod omnia exempla posita in prima regula ostendunt.

Hanc doctrinam cum positis exemplis non existimo absolute probandam, utpote contra textus canonicos, & contra communem sententiam: sed distinctione opus est tali; aut enim opera illicita est causa immediata homicidij, nempe per quam occiditur homo, ut quando aliquis mittens sagittam, aut scindens arborem, aut proiciens lapidem, aut simile quid faciens, occidit hominem; aut est causa mediata, nimirum quando aliquid fecit, unde mors hominis aliunde evenit, ut qui commisit adulterium, propter quod adultera occisa est a marito: aut protulit verbum iniuriosum, propter quod iniuria affectus se ipsum occidit; aut induxit alterum ad rixam, in qua occisus est ab adversario. Sunt alij similes casus, in quibus opera illicita non est causa immediata homicidij, sed ex qua sequitur homicidium ab alio, seu alia actione, & opera factum.

Est autem magnum discrimen inter hæc, quando enim opera illicita est immediate causa homicidij, quomodocumque sit illicita, & prohibita, facit hominem irregularem, etiam præmissa omni diligentia; quantum enim ad irregularitatem inducendam, satis est talem operam prohibitam facere, à qua homo abstinere debuit, hæc enim canonum est dispositio expressa: nam in cap. ex litteris. 2. de homicid. casus fuit de quodam monacho deponente campanam de campanali, accidit autem, lignum corruere, & puerum occidere: consultus Papa de irregularitate, respondit, eum non esse irregularem, duabus conditionibus positis; Una est, si rem necessariam, & utilem agebat, quod disiunctive intelligunt Panormitan. & Ana. ibidem, nempe si necessariam, aut utilem rem agebat. Altera est, si nullus tunc de consuetudine illuc solebat transire, aut illic existere. A contrario ergo sensu, si rem non utilem agebat, erat irregularis, & ita Hostien. Panor-

mitan. & Anan. notant, addens Ana. quod si id agebat, furabatur, aut mala de causa deponebat campanam, effectus irregularis. Quādo igitur opera est causa immediata mortis, quomodocumque sit illicita, inducet irregularitatem, quod est prorsus modo iudicandum est de casibus à Couarr. & Soto. suum fauorem propositis.

Primò, de eo, qui campanam pulsabat, & tintinabulum edens occidit, dico si tempore interdicti, aut mala de causa sonabat esse irregularem, quia operam dabat rei illicitæ, quæ fuit immediata causa mortis; unde textus cap. Ioannes. excusat illum ab irregularitate, qui sonabat, ut populum congregaret ad diuina conuocaret. idem dico de illo, qui equitabat causa illicita: nam textus cap. dilectus. loquitur de eo, qui inuitatis gratia equitabat. Rursus, qui, scindens arborem, alibi furto occidit, est irregularis, ut recte Siluest. ver homicidium. 2. §. 12. dixit, quidquid dicant Sotus, & Nauarr. qui non auertunt distinctionem; omnes enim isti non agebant remittibilem, & sunt immediatæ causæ occisionis, ergo sunt irregulares, per cap. ex litteris. allegatum, unde recte Caietan. 2. quæst. 64. artic. 8. dicit, qui equitationi incumbens occidit casu, quando equitatus est ei prohibitus, est irregularis, quia dabat operam rei illicitæ, & quamuis non semper incurrat reatum homicidij, quantum ad culpam, quia rarissime id accidit, & præter omnem iuris voluntatem, tamen quia dabat rei illicitæ operam, canones imputarunt quantum ad irregularitatem, quod valde adnotandum est, non enim semper imputatur homicidium ad reatum homicidij, quamuis imputetur ad irregularitatem, quia canones id decreuerunt propter culpam aliam inuentam in tali opere.

Quando verò illicita opera non est immediata causa homicidij, tunc puto distinguendum, aut erat periculosa ex se, aut ex circumstantia aliqua, vel consuetudine, aut non: si erat periculosa, inducit irregularitatem, si non adhibita sit diligentia; si verò non erat periculosa, non inducit irregularitatem. hoc exemplis declaratur, qui vinum bibit, se inebriando, si postea occidit hominem, uti superius diximus cum multis Doctoribus, non erit irregularis, quamuis dederit operam rei illicitæ inebriando se, quia hæc inebriatio non est causa immediata mortis, nisi quando ipse nouit, se in ebrietate furere; nec enim diligentia tenetur adhibere, alias erit irregularis, sicut in eo, qui dormiens occidit inimicum; is enim non erit

irregu-

irregularis, nisi quando nouit periculum. Idem dico de eo, qui irritauit aliquem iocosus verbis importune, aut iniuriosis, unde postea ille se occidit, non erit irregularis, etiamsi daret operam rei illicitæ, quia non est immediata causa, nec periculosa, nisi quando nouerat illum esse furibundum, & nimis extra se exire similibus verbis. Idem dico de eo, qui commisit adulterium, aut stuprum, propter quæ occisa sunt à marito, vel parentibus foeminae, ille non erit irregularis, nisi quando periculum aliquod imminabat, ut quia erant foeminae nobiles, aut maritus, vel parentes tales, de quibus præsumi poterat eos scire posse, & scientes occisuros. Hæc confirmantur ex c. is, qui de sent. excomm. in 6. ubi qui mandauit percutere, prohibendo, ne occideret, irregularis est, non solum quia in culpa fuit mandando, sed etiam quia periculosum erat, & verisimiliter id potuit cogitari.

Hinc resolutio patet cuiusdam casus de eo, qui cum sollicitaretur ab aliqua inhonestè, dixit, noli me sollicitare, alias me interficiam, ille sollicitare non desistit, unde factum est, ut ille se occideret, profecto est irregularis, etiamsi causa mediata fuerit homicidij, quia dabat operam rei illicitæ, quæ ex circumstantia quadam erat periculosa, quia ille sibi comminatus erat mortem, nec tamen se abstinuit à sollicitando: non tamen esset irregularis, si nihil tale cogitando ille se occideret, quia non erat verisimile illud euenturum. Per hunc casum multi similes decidi poterunt.

Aduerte tamen, quod si opera esset licita, & maximè obligatoria, tunc non esset irregularis, etiamsi sciret illum sibi mortem illaturum, quod docet, & exemplis declarat August. 23. q. 3. can. cum homo. de eo, qui comminatur se occisurum, nisi aliquis sibi in re inhonesta consentiat. hic, si non consentiat, non erit irregularis, etiam si ille se occiderit. Similiter si comminatur subditus mortem inferre sibi, si à prælato, vel à patre corrigatur. similiter, si quis vult se occidere, si quis non det illi centum aureos dono. Denique sunt multa huiusmodi, in quibus, quando scandalum passuum. si illi se occidant, nulla est culpa, nec irregularitas beneficentium.

Vnum superest in his regulis declarandum, cum homicidium casuale non imputetur ad irregularitatem, nisi ei, qui fuit in culpa, quanta culpa sufficiat ad eam contrahendam. Aduerte ergo ex Bart. l. quod Nerua. ff. de posit. & Panor. c. vni. de

commoda culpam, de qua nunc agimus, dici deviationem ab eo, quod rectum est, quod per hominis diligentiam praederi poterat; culpam enim nunc appellamus negligentiam, omissionem eius, quod potuit, & debuit fieri. Est autem simplex, lata, levis, & leuissima. Lata culpa est omissio illius diligentiae, quam communiter homines illius conditionis, & professionis adhibere solent; verbi gratia, dedi tibi librum commodato, tu reliquisti in bācho ante domū, unde furto subreptus est, eris in culpa lata, quia in custodiendo non adhibuisti diligentiam, quae communiter ab hominibus solet adhiberi; solent enim communiter homines maiorem in his adhibere diligentiam. Levis culpa est omissio diligentiae, quam non omnes communiter adhibere solent, sed diligentiores; verbi gratia, dedisti pecunias mercatori, qui communiter habetur bonae fidei; perdidisti, quia ille talis non erat, levis est culpa, quia homines diligentiores inquisitionem maiorem solent facere. Leuissima est omissio diligentiae, quam exquisitissimi homines solent facere; verbi gratia, commodatum in arca posuisti, & reserasti; at re vera mansit aperta, quia non tentasti manu, an esset clausa, est leuissima culpa, quia id non faciunt nec diligentiores, sed homines diligentissimi, & valde cauti. Est ergo difficultas, quanta culpa inducat irregularitatem in casuali, quando non adhibetur debita diligentia. Gloss. capit. significasti. i. de homic. affirmat in eo, qui operam rei licitae dabat, etiam leuissimam culpam inducere irregularitatem; sed re vera, exempla quae Hostiens. & Ioann. Andr. ibi adducunt, potius ad leuem culpam pertinent. multa de hoc dicunt Silu. homic. 2. §. 15. & Angel. & ceteri Summistae, haec tamen, quae subiungam, probabiliora videntur.

Primò, quando homo non est causa immediata homicidii casualis, sed aliunde accedit mors, si dabat operam rei licitae, lata culpa inducit irregularitatem, non levis nec leuissima. hoc est Innocen. c. ad audientiam de homi. & Prapost. can. d. 30. num. 27. qui loquentes de eo, qui habet leonem, aut ursum, qui ex illius negligentia occiderunt quēdam, affirmant latam culpam, & negligentiam dissolutam inducere in hoc casu irregularitatem.

Secundò, quando dabat operam rei illicitae, etiam si non sit causa immediata homicidii in quacumque culpa, est irregularitas, immò, ut diximus superius, aliquando etiam adhi-

bita omni diligentia, est irregularis. hoc est Silue. homic. 2. §. 2. & 15.

Tertio, quando vero est causa proxima, si dabat operam rei illicitæ, sufficit etiam quælibet culpa: nam si, quando est causa mediata, est irregularis, multo magis quando causa immediata, ut quidat potionem infirmo, cum non sit medicus; qui in venatione prohibita occidit. denique etiam omni adhibita diligentia sit irregularis.

Quarto, si vero dabat operam rei licitæ, tunc distinguendū est, aut enim est causa in omittendo, ut si mortuus est aliquis infirmus, quia ipse omisit adhibere diligentiam, tunc non sufficit leuissima, sed leuis; unde medicus, ex cuius negligentia mortuus est infirmus, irregularis erit, si sit leuis culpa, quamuis Couarr. putet esse, etiam si sit leuissima, quando medicus tenebatur mederi, quia erat mercede conductus: sed puto, quantum ad irregularitatem nihil id facere: hoc verum est, illum teneri ad maiorem diligentiam adhibendam, tamen non propterea esset irregularis, si ex leuissima culpa moreretur infirmus.

Quinto, si dabat operam rei licitæ, & ex eius culpa mors immediate sequitur in committendo, erit irregularis. hoc teneo contra Silue. 11. homic. 2. §. 2. & 15. cum Couarr. qui putat, in committendo esse satis leuissimam culpam, & argumentum est ex 2. quæst. 5. can. consului. vbi, qui opprimunt filios in lecto secum dormientes, etiam quando id sine peccato facere possunt, quia pauperes sunt, nec habent vbi illos collocent, ex quauis culpa etiam leuissima teneri; quod si in culpa fuerunt, quia habebant vbi eos collocarent, non tantum irregulares sunt, sed rei homicidij, & hoc est quod ibi Glossa adnotat.

Vbi aduerte, quod ex incuria parentum tripliciter infantes mori possunt.

Vno modo, ex incuria sola, sine actu, aut tactu ipsorum, ut quando in cunis suffocantur ex parentum negligentia. Et hic est posterior casus, cap. quæsitum. de pœna. & remis. vbi Panorm. adnotat, incuriam leuem in hoc casu inducere irregularitatem.

Secundo modo, ex parentum procuratione, aut studiosa negligentia nimirum quia ipsi procurarunt mortem illorum, ipsos opprimendo, aut studiosè neglexerunt, nempe non adhibuerunt diligentiam, hoc sine, ut illi in cunis suffocaren-

tur; &

tur; & hic est casus prior, c. quæsitum, & hoc homicidium est casuale, sed voluntarium, quod maxime adnotandum, quod quidam non aduerterunt: nam quod aduenit ex provocatione, aut negligentia studiosa, non est præter voluntatem nec est casuale.

Tertio modo, quando in lecto iuxta parentes positi, ab his opprimuntur dormientibus, citra voluntatem eorum, tunc fuerunt negligentes committendo, quia per actum eorum occisi sunt; & hic est casus can. consuluiſti. 2. quæſti. & sufficit quæcunque negligentia, etiam si darent operam licitæ, & bona intentione id facerent, tenentur de quæbet negligentia.

De homicidio lingua perpetrato.

CAPVT LXXXII.

HAtenus de homicidio, quod facto committitur, locuti sumus, tam voluntario, quam necessario, & casuali, nunc de eo, quod lingua fit (hoc enim vocabulo Doctores utuntur) agendum est: nam quantum ad irregularitatem attinet, non solum homicida est, qui per se occidit, aut mutilat, sed qui alios ad occidendum, vel mutilandum inducit, mandato consilio, aut defensione: his enim tribus modis homicidium linguae committitur, ut habetur can. si quis viduam. d. 50. & cap. 2. de cl. pug. in duel. circa quæ tria sunt consideranda. Vnum est, in quo Doctores conveniunt, nempe, nisi interveniat homicidium facto, numquam solius linguae homicidium inducere irregularitatem; qui enim mandat, aut consulit, aut opem fert, & defendit, ut homicidium fiat, si non perpetratur homicidium facto, non incurrit irregularitatem.

Alterum est, hæc homicidia linguae committi in homicidio voluntario, necessario, & casuali, in vnoquoque enim horum, qui aliquid horum trium facit, nempe consulere, mandare, aut defendere, irregularis est, quod qualiter fiat, explicabitur statim.

Tertium est maxime memorie mandandum, nimirum non semper eandem irregularitatem contrahere homicidium linguae cum homicida facti, id est, non qui consulit, mandat, aut defendit homicidam voluntarium, est ipse homicida voluntarius, nec qui consulit, mandat, aut defendit necessarium, ipse est necessarius, si niliter de casuali: sed sæpe contingit, ut

homi-